

Økonomi

HivNorge

Økonomi

◆ Mange kronisk syke opplever at deres diagnose får betydning for økonomien. Dette kan være fordi de må kjøpe legemidler eller hjelpemidler som de ellers ikke ville ha vært i behov av, eller at de opplever at de ikke får tilgang til ordninger som gjelder såkalte ”friske” personer. Du vil i dette heftet finne informasjon om ulike økonomiske ordninger som kan angå deg som hivpositiv.

◆ Skatt	3
◆ Grunnstønad	5
◆ Forsikringer	6
◆ Hivfondet	8
◆ Økonomisk stønad	9
◆ Gjeldsordning	10
◆ Særskilte erstatningsordninger	11

Skatt

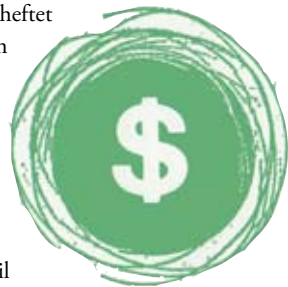
Hvis du har utgifter på grunn av hiv, kan du trekke dette fra på selvangivelsen. Skatteloven gir adgang til dette for personer som har en varig sykdom, og hiv faller inn under denne kategorien. Diagnosen må dokumenteres med en legeattest. Du trenger imidlertid ikke å sende inn en attest på din diagnose årlig, da hiv er en kronisk sykdom. Fradragsordningen for store sykdomsutgifter er under revidering, for 2010 vil den fremdeles gjelde, men det er usikkert hva som vil skje for senere år.

Det følger av lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 6-83, 1. ledd, 1 punktum at: "Skattyter som i inntektsåret har hatt usedvanlig store kostnader på grunn av egen eller forsørgt persons sykdom eller annen varig svakhet, gis særfradrag i alminnelig inntekt så langt kostnadene kan dokumenteres..." Kostnadene må utgjøre et visst beløp, og for 2009 var dette kr. 9.180. Bestemmelsen er også presisert i Lignings – ABC, se kapittelet "Særfradrag – sykdom eller svakhet". Dette er en håndbok som utgis årlig av Skatteetaten, og som inneholder en tolkning

og forklaring av skatteloven. Saksbehandlere vil vanligvis legge det som står i boka til grunn ved behandling av selvangivelser.

Utgiftene må være en direkte eller indirekte følge av at du er hivpositiv. Det må dreie seg om utgifter som ikke hadde påløpt eller som ikke hadde vært så store foruten diagnosen. Ekstraavgiftene kan eksempelvis skyldes slitasje på klær og sengetøy pga. diaré og nattesvette, kjøp av kosttilskudd, hudpleieprodukter i noen tilfeller også fordyret kosthold ved spesialdiett. Behandling, herunder legebesøk og medisiner for hiv, skal være gratis (se heftet "rett til behandling" om dette).

Dersom du likevel har hatt utgifter til legebesøk eller annen behandling fra helsepersonell relatert til din hivdiagnose eller en annen varig sykdom vil også disse kunne trekkes av. Når det gjelder utgifter til behandling utenfor det offentlige helsevesenet, som

ulike former for alternativ behandling, oppstilles det tilleggsvilkår for å gjøre fradrag. Det gis bare særfradrag dersom det offentlige helsevesenet ikke har et tilsvarende tilbud, og det oppsøkte tilbudet anses som faglig forsvarlig.

Nærmere om vilkårene for fradrag på grunn av store sykdomsutgifter ved behandling m.v. i institusjon eller hos privatpraktiserende helsepersonell utenfor norsk helse- og sosialvesen er å finne i forskrift fra Helsedirektoratet av 14. april 1988 nr. 295.

Alle utgifter du krever fradrag for må dokumenteres. De siste årene har ligningsmyndighetene skjerpet dette kravet. Selv om du tidligere år har fått fradrag kan du derfor nå oppleve at ligningsmyndighetene ber om dokumentasjon på utgiftene. Dokumentasjonskravet er et todelt krav:

For det første må du sannsynliggjøre at du ikke ville hatt utgiftene foruten diagnosen. Når det gjelder for eksempel utgifter til kosttilskudd krever nå ligningsmyndighetene at dette er forordnet av lege. Dersom du trenger kosttilskudd bør du derfor skaffe en lege attest som presiserer at dette er nødvendig for deg. Når det gjelder de andre ekstrautgiftene, er det også her fordelaktig å vise til en legeattest som bekrefter at utgiftene skyldes hivrelaterte plager.

For det andre må du kunne sannsynliggjøre at du faktisk har betalt for produktet eller tjenesten. Dette betyr at du må konkretisere utgiftene og helst også vedlegge kopi av kvitteringer.

Hvis du ikke var klar over det ovennevnte kravet, kan du skrive et vedlegg til selvangivelsen hvor du spesifiserer utgiftene og forteller hvorfor de har sammenheng med sykdommen. Dette kan muligens gi deg gjennomslag for fradraget likevel. Men for kommende ligninger er det viktig å ta vare på kvitteringene da ligningsmyndighetene kan be om å få disse fremlagt.

Det gis ikke fradrag for utgifter som dekkes av det offentlige. Det er kun det du betaler selv som kan trekkes fra. Hvis du mottar grunnstønad for utgifter på grunn av for eksempel klesslitasje kan du ikke trekke fra utgifter til dette på skatten.

Fradrag kreves gjennom å endre tilsendt selvangivelse. Er det første gang du søker dette, har du kanskje også tidligere hatt fradragsberettigede utgifter. Da kan du forklare dette for ligningsmyndighetene i et eget vedlegg og på den måten søke om fradrag også for tidligere års ligninger. Dersom fradraget ikke godtas, er det mulig å klage på ligningen når den foreligger. Klagefristen fremgår av vedtaket.

HivNorge har laget et støtteskriv som nev-

ner de vanligste merutgiftene som hivpositive har, og dette kan være lurt å vedlegge selvangivelsen. Støtteskrivet kan du laste ned fra vår hjemmeside, www.hivnorge.no/id/106. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å kun legge ved dette skrivet. Som påpekt ovenfor må du dokumentere de utgifter du har hatt det foregående året.

Grunnstønad

Grunnstønad er en ytelse fra folketrygden som skal gi økonomisk kompensasjon til personer som påføres ekstrautgifter på grunn av blant annet kronisk sykdom. Det gis bare stønad til enkelte klart definerte behov. For deg som hivpositiv er det to stønadsformer som er relevante: Det ene er ekstrautgifter som skyldes slitasje på klær og sengetøy og det andre er ekstrautgifter som skyldes fordyret kosthold ved spesialdiett. Grunnstønad kan kun søkes hvis dine ekstrautgifter overstiger et visst minimumsbeløp, som per 01.01.10 er på kr. 7 308, per år.

Retten til grunnstønad følger av lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 6-3, se spesielt 1. ledd bokstav f og g. Bestemmelsen presiseres i et rundskriv utgitt Rikstrygdeverket. I rundskrivet finner du en tolkning av bestemmelsen samt et vedlegg som inneholder satsene (minimumsbeløpene som må overstiges). Rundskrivet finner du på hjemmesiden til NAV, se www.nav.no.

Når det gjelder slitasje på klær og sengetøy, må det understrekes at du har rett til å få dekket ekstrautgifter ikke bare på grunn av slitasje, men også på grunn av uvanlig hyppig vasking. Typiske utgifter er her kostnader til kjøp av nytt tøy og vaskemidler samt strøm til vaskemaskin og tørketrommel. Skal du oppfylle kriteriet om nødvendighet, må du kunne sannsynliggjøre behovet for

stønaden. Skyldes slitasjen eksempelvis nattesvette og diaré, vil det være en fordel å legge frem en legeattest som viser at du har slike hivrelaterede plager.

Når det gjelder fordyret kosthold ved spesialdiett, oppstilles det et krav om at denne må være vitenskapelig dokumentert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis. Du kan med andre ord bli bedt om å fremlegge vitenskapelige resultater. HivNorge er kjent med at praksis i forhold til å innrømme grunnstønad på dette grunnlaget varierer fra et NAV kontor til et annet. Dersom du har store ekstrautgifter til kosthold som du ikke ville hatt dersom du ikke var hivpositiv skader det ikke å søke! Du bør imidlertid legge frem en legeerklæring som viser at du er i behov av spesialdietten med begrunnelse at den har gunstig virkning på ditt immunforsvaret.

Det er ikke et formelt krav om at dine konkrete ekstrautgifter skal kunne dokumenteres, så lenge kostnadene kan sannsynlig-

gjøres. Det er imidlertid en fordel å ta vare på kvitteringene og lignende. Poenget er at du må vise at du har fått ekstrautgifter nettopp på grunn av hivdiagnosen, og disse må derfor sammenlignes med hvilke utgifter du hadde tidligere. Du kan her ta utgangspunkt i SIFOs Standardbudsjett for forbruksutgifter, som viser hvilke utgifter det forventes at alle har (www.sifo.no).

Søknad om grunnstønning må sendes til ditt lokale NAV-kontor. En eventuell klage må fremsettes innen tre uker etter at du mottok vedtaket.

Forsikringer

Forsikring er en måte å sikre seg økonomisk

blant annet ved tap av eiendeler eller helse, og innebærer en deling av risiko mellom flere personer i et forsikringskollektiv. Det finnes en rekke forskjellige forsikringer som dekker alt fra sykdom mens du er på ferie til brann i boligen. Her vil vi imidlertid kun ta for oss de forsikringsordningene hvor du som søker må fremlegge en helseerklæring. Dette er en egenerklæring om egen helsesituasjon og et av spørsmålene du får er hvor vidt du er hivpositiv. De forsikringsordningene som her blir omhandlet er personforsikringene dødsrisikoforsikring, uføreforsikring og sykeavbruddsforsikring.

Dødsrisikoforsikring skal sikre dine etterlat-

tes økonomi hvis du dør, mens uføreforsikring skal sikre deg økonomisk hvis du ikke lenger kan være i normalt lønnet arbeid. En sykeavbruddsforsikring dekker utgifter ved egen eller ansattes sykdom og er aktuell for selvstendig næringsdrivende eller firmaeiere. Hvor mye den enkelte forsikringstaker må betale i premie avhenger av en vurdering av helserisiko, og derfor må forsikringssekskapene innhente helseopplysninger. Hivpositive anses fremdeles for å ha en helserisiko som ligger over gjennomsnittet.

Forsikringssekskapenes rett til å innhente helseopplysninger ved tegning av personforsikringer fremgår av lov av 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) § 13-1a, 1. ledd: "Selskapet kan be om opplysninger som kan ha betydning for dets vurdering av risikoen". At en særlig helserisiko kan utgjøre en saklig grunn til å nekte kunder forsikring følger av lovens § 12-12, 2. ledd.

Når det gjelder **dødsrisikoforsikring**, følger det av retningslinjer gitt av Nemnda for helsevurdering (NHV) at personer med hiv kan få dette på nærmere vilkår. NHV er et bransjesamarbeid mellom ulike forsikringssekskaper, og selv om det er opp til hvert enkelt selskap å følge retningslinjene, retter de fleste, inkludert sekskaper som ikke er en del av samarbeidet, seg etter dem.

For å avklare hvorvidt vilkårene for å få dødsrisikoforsikring er oppfylt i ditt tilfelle, må en infeksjonsmedisiner utfylle et skjema

for helsebedømmelse. Som med andre kroniske sykdommer vil sykdommens innvirkning på den enkelte variere, og det oppstilles eksempelvis ulike bedømmelse for behandlet og ubehandlet hivinfeksjon. Det anbefales videre at forsikringstiden begrenses til ti år samt at du betaler en forhøyet premie.

Disse retningslinjene er ikke allment tilgjengelige. Hvis du først har blitt vurdert etter disse, har du imidlertid innsynsrett i relevante bestemmelser, saksdokumenter og lignende. Ta kontakt med et forsikringssekskap for mer informasjon om dødsrisikoforsikring.

Da NHV foretok en gjennomgang av de ovennevnte retningslinjene, vurderte de også om det var grunnlag for å tilby mennesker som lever med hiv **uføreforsikring**. Dette ble besvart negativt, og det er så langt vi vet ingen sekskaper som tilbyr forsikringer med uføredekning til hivpositive. Vær oppmerksom på at hvis du var forsikret da du ble smittet, har du rett til å fortsette denne.

HivNorge har spurt flere forsikringssekskap om de tilbyr **sykeavbruddsforsikring** til mennesker som lever med hiv. Vi får ikke noe entydig svar da flesteparten av forsikringssekskaper ikke har vært borte

i problemstillingen. Mye tyder imidlertid på at vurderingen vil være den samme som ved uføreforsikring. Med andre ord at du ikke gis anledning til å tegne denne typen forsikring. En alternativ løsning er å forsøke å gå i dialog med selskapet, men da vil trolig kravet fra selskapet være en forhøyet premie.

Som forsikringstaker har du plikt til å gi riktige og fullstendige svar på spørsmålene som selskapene stiller for å vurdere din helse- og livsrisiko. Dette gjelder både ved inngåelse av avtale og ved senere erstatningskrav mot et selskap¹⁾. Helseforverring som oppstår etter forsikringsinngåelsen, skal normalt ikke vektlegges²⁾. Dette gjelder imidlertid ikke hvis forverringen har sammenheng med forhold som forelå på søknadstidspunktet og som blir avdekket ved deres undersøkelser.

Mer informasjon om forsikringsselskaperens helsevurdering finner du på Finansnæringsens hovedorganisasjons hjemmeside, se www.fnh.no.

Hivfondet

Hivfondet gir støtte til enkeltpersoner med hiv eller aids som er bosatt i Norge og som

har avklart oppholdsstatus. Fondet skal bidra til å bedre hivpositive og aids-sykes livssituasjon gjennom å gi støtte til de som er vanskeligst stilt. Tildelingene blir altså prioritert ut ifra økonomi og beskrevet behov.

Fondet gir ikke bistand til tiltak eller forhold som dekkes av det offentlige. Ellers er det mye du kan søke om. Tidligere har det eksempelvis blitt gitt støtte til feriereiser, alternativ behandling, tilskudd til rekreasjonsopphold, tv, symaskin, datamaskin, kosttilskudd og sportsutstyr.

Hivfondet har søknadsfrist to ganger i året: 1. mai og 1. oktober. I forbindelse med en søknad må du dokumentere dine inntekter og utgifter. Første gang du søker må du også vedlegge en legeerklæring som bekrefter at du er hivpositiv. Dokumentasjonskravene er absolutte, og mange søkere får avslag nettopp på grunn av mangelfull dokumentasjon.

Søknadsskjema er tilgjengelig på hivfondets hjemmeside, www.hivfondet.no. Her finner du også utfyllende informasjon om fondet samt kontaktinformasjon. Det finnes også mange andre fond og legater som du kan søke på. I legathåndboken, som kan kjøpes i bokhandelen eller lastes ned på nett (www.legathandboken.no), finner du en oversikt over disse fond og legatene.

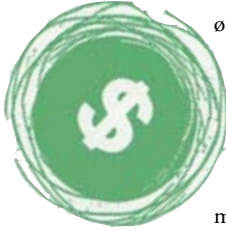

1) Jf forsikringsavtaleloven § 13-1a, 2. ledd og § 18-1

4) Jf forsikringsavtaleloven § 12-1

Økonomisk stønad

Økonomisk stønad skal ytes til personer som ikke kan sørge for sitt eget livsopphold. Dette er et strengt krav, og er bare aktuelt hvis du ikke har andre

økonomiske alternativer som tilstrekkelig inntekt, lønn eller ytelser til livsopphold fra NAV, underholdningsbidrag eller oppsparte midler

Bestemmelsene som omhandler økonomisk stønad fremgår av lov av 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen §§ 18 og 19. Bestemmelsene er en videreføring av sosialtjenestelovens §§ 5-1 og 5-2 (lov av 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v.) Rundskriv I-2001-34 fra Helse- og omsorgsdepartementet med veiledende retningslinjer for hvordan bestemmelsene skal tolkes er derfor fremdeles gyldig. Arbeidsdepartementet har gitt veiledende satser for utmåling av stønaden i rundskriv A-68/2009, satsene endres årlig.

Stønaden skal sikre deg et forsvarlig livsopphold, noe som forutsetter at sosialtjenesten foretar en individuell behovsprøving av deg. Vår erfaring er imidlertid at veiledende satser ofte legges automatisk til grunn for utmålingen. Disse satsene varierer etter hvorvidt du er enslig, gift eller har barn, og skal dekke alle utgifter til det løpende daglige livsoppholdet, typisk husleie,

strøm, mat, klær, tv-lisens, avis og lignende. Mer spesielle utgifter tar satsene derimot ikke høyde for. Dette vil ha betydning for deg hvis du har nødvendige tilleggsgutgifter i forbindelse med hiv, eksempelvis til medisiner eller kost – og vitamintilskudd som ikke dekkes av trygden. Hvis slike mer spesielle utgifter anses nødvendige for ditt livsopphold, plikter imidlertid sosialtjenesten å ta også disse med i beregningen av stønaden.

Dersom sosialtjenesten konkluderer med at du kan sørge for ditt eget livsopphold, kan stønad likevel innvilges hvis du trenger økonomisk hjelp for å kunne overvinne eller tilpasse deg en vanskelig livssituasjon. Dette kan blant annet være aktuelt hvis din økonomiske situasjon står i fare for å bli forverret. Her kan hjelp på et tidlig tidspunkt forhindre at du blir avhengig av økonomisk stønad på sikt. Videre kan støtte gis til å dekke utgifter som faller utenfor det som anses som nødvendig for ditt livsopphold.

Økonomisk stønad kan gis som bidrag, lån, garanti for lån eller varer og tjenester. Lån skal ikke gis hvis det er tvilsomt at du klarer å betale det tilbake. Ved generelt dårlig råd eller manglende inntekt skal imidlertid stønaden gis som bidrag.

Når du søker om økonomisk stønad, er det viktig å være tydelig på hvorfor du er i behov av dette. Ikke regn med at sosialtje-

nesten umiddelbart forstår hvorfor eksempelvis kost – og vitamintilskudd er viktig for hivpositive. Spør gjerne derfor på ditt lokale NAV-kontor om hva slags dokumentasjon som kreves i forbindelse med søknaden. En eventuell klage må fremsettes innen tre uker etter at du mottok vedtaket.

Gjeldsordning

Hvis du har høyere gjeld enn hva du klarer å betale, kan du søke namsmannen om en såkalt gjeldsordning. En slik ordning innebærer at alt du tjener utover hva som trengs for å dekke nødvendige løpende utgifter i en femårsperiode går til dine kreditorer. Deretter slettes resten av gjelden. Du vil da ikke lenger ha noen kredittanmerkninger. I spesielle tilfeller kan gjeldsordningsperioden reduseres. Dette kan for eksempel være aktuelt ved alvorlig og langvarig sykdom.

Retten til frivillig eller tvungen gjeldsordning finner vi i lov av 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven) § 1-3, 1. ledd, jf kapittel 4 og 5.

For å få gjeldsordning må du være varig ute av stand til å betjene din gjeld. Med dette menes at du ikke klarer å betjene den i overskuelig fremtid. Ordningen skal heller ikke virke støtende overfor andre. Dette kan være tilfellet hvis det har vært mulig for deg å nedbetale gjeld uten at det har blitt prioritert gjort, eller at gjelda er av ny dato.

Før du oppsøker namsmannen, må du også prøve å komme frem til en nedbetalingsordning med dine kreditorer på egen hånd. Du har rett til å få hjelp av en gjeldsrådgiver ved sosialtjenesten til dette³⁾.

Hvis det er grunnlag for gjeldsordning, vil det bli sendt ut et varsel til alle kreditorer om at prosessen er satt i gang, noe som betyr at de må stanse purringer og avvente forslag til frivillig gjeldsordning. Dette gjelder imidlertid ikke for visse offentlige kreditorer, som for eksempel skatteetaten.

Frivillig gjeldsordning vil si at man kommer frem til en nedbetalingsplan gjennom forhandlinger med kreditorene. Hvis dette ikke går, kan tingretten pålegge kreditorene å følge en nedbetalingsplan. Dette kalles en tvungen gjeldsordning.

Det er viktig at du overholder dine betalingsforpliktelser i gjeldsordningsperioden. Hvis du ikke gjør dette, kan kreditorene kreve at tingretten opphever ordningen. Det vil da være svært vanskelig å få en ny gjeldsordning.

Hvis du ønsker mer informasjon om denne ordningen, kan du ta kontakt med namsmannen eller sosialkontoret. Du finner også

3) Jf gjeldsordningsloven § 1-5 og sosialtjenesteloven § 4-1

informasjon på forbrukerrådets hjemmeside, se www.forbrukerportalen.no.

Særskilte erstatningsordninger

Erstatning skal gi personer en økonomisk kompensasjon for påført tap eller skade. Som hovedregel må tapet eller skaden kunne verdsettes økonomisk, enten det dreier seg om en skade på ting eller personskade. Hvis du eksempelvis blir utsatt for feilbehandling i helsevesenet, skal typisk bare utgifter til medisinsk behandling, fremtidig innteksttap eller fremtidige utgifter som skyldes skaden kunne erstattes. Ved personskader kan det imidlertid også tilkjennes erstatning som overgår skadelidtes økonomiske tap. Dette gjelder oppreisning for krenkelse av ikke-økonomisk art og menererstatning for varig og betydelig skade av medisinsk art. Her vil vi kort nevne noen særskilte erstatningsordninger.

Du kan søke om **pasientskadeerstatning**⁴⁾ for skader som har oppstått på grunn av behandlingssvikt i helsevesenet. Hvis du sender inn et utfylt skademeldingsskjema til Norsk pasientskadeerstatning, skal de starte utredning og innhente nødvendig dokumentasjon i saken.

Ta kontakt med Norsk

pasientskadeerstatning for mer informasjon. Skademeldingsskjemaet finner du på deres hjemmeside, www.npe.no.

Rettsferdsvederlag (tidligere kalt billighetserstatning) er en statlig ulovfestet erstatningsordning som først og fremst er ment å skulle fange opp de som er kommet i en særlig uheldig situasjon grunnet kritikkverdige forhold fra det offentlige, og som er påført skade eller ulempe som ikke går inn under andre erstatnings-, trygde- eller forsikringsordninger. Ta kontakt med Statens sivilrettsforvaltning for mer informasjon om dette vederlaget, eller se deres hjemmeside, www.justissekretariatene.no.

Hvis du har blitt smittet av hiv som følge av en straffbar handling, kan du ha rett til **voldsoffererstatning**⁵⁾. Handlingen må først anmeldes til politiet, og du må kreve at erstatningskravet tas med i en eventuell straffesak. Det er nemlig skadevolder som primært er erstatningsansvarlig. I tillegg kan du altså søke om voldsoffererstatning fra staten. Ta kontakt med Kontoret for voldsoffererstatning for informasjon om dette, eventuelt kan du gå inn på deres hjemmeside, www.voldsoffererstatning.no.

4) Se lov av 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv

5) Se lov av 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m.

Er det noe du lurer på?

Ta gjerne kontakt med oss om du trenger informasjon og rådgivning om hiv og aids.

HivNorge er en landsomfattende organisasjon som ivaretar hivpositives rettigheter og interesser i samfunnet samt arbeider mot videre spredning av hiv.

HivNorge

JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

 GILEAD

© 2010 Utgitt av HivNorge, Christian Krohgs gate 34, 0186 Oslo
med støtte fra Justis- og politidepartementet og Gilead.
Tekst: Inger-Lise Hognerud. Lay-out: Arne Walderhaug. Illustrasjon: Malvin
www.hivnorge.no – post@hivnorge.no – Tlf.: 21 31 45 80